

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศจะพัฒนาไปไ้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองในประเทศ เป็นสำคัญ ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้พลเมืองในประเทศมีคุณภาพดีขึ้น ก็คือ การให้การศึกษา การให้การศึกษาที่ทำให้พลเมืองในประเทศอ่านออก เขียนได้ และเป็นการศึกษาที่จำเป็นพื้นฐานที่สุดที่ทุกคนต้องได้รับ ก็คือ การศึกษาในระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษา ได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 60 ว่า เป็นการศึกษาภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐจะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กล่าวถึงการศึกษาในระดับประถมศึกษาไว้ในหมวดที่ 3 ข้อที่ 31 ว่า การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้เด็กนักเรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

จากที่กล่าวมา ย่อมเห็นได้ว่าการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่จำเป็นและสำคัญที่สุด

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามีหลายหน่วยงานด้วยกัน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา ทบวงมหาวิทยาลัย กรมการฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา ฯลฯ ในบรรดาหน่วยงานเหล่านี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับตั้งกล่าวมากที่สุด ในปีงบประมาณ 2532 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในความรับผิดชอบ 31,425 โรงเรียน จำนวนครู 356,578 คน นักเรียน 6,470,355 คน

การบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบตามลำดับดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
3. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ
4. กลุ่มโรงเรียน

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ส่งผลต่อคุณภาพของพลเมืองมากที่สุดเพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการที่จะทำให้การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์มากหรือน้อยเพียงใด

โรงเรียนประถมศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีการแบ่งการบริหารงานออกเป็น 6 งาน คือ

- งานวิชาการ
- งานกิจการนักเรียน
- งานบุคลากร
- งานอาคารสถานที่
- งานธุรการและการเงิน
- งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานของโรงเรียนประถมศึกษา จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นสำคัญ เพราะถือได้ว่า บุคคลเหล่านี้เป็นผู้นำของครูในโรงเรียนโดยตำแหน่งตามระเบียบปฏิบัติราชการอยู่แล้ว ดังนั้นการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้นำไว้ดังต่อไปนี้

ภิญโญ สาธร (2526) กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนว่ามีความสำคัญที่สุด ไว้ดังนี้ "ความสำเร็จในวงการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลหลายฝ่าย แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารการศึกษา กับครู"

สมพงษ์ เกษมสิน (2526) กล่าวว่า "ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการบริหาร เพราะผู้นำเป็นหลักชัยขององค์การและเป็นจุดรวมของบุคคลในองค์การ ดังนั้นผู้นำจึงเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานโดยเฉพาะ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานในสวนรวม ความสามารถและลักษณะของผู้นำมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพและคุณค่าขององค์การ ที่สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์การนั้น ๆ"

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำที่รับผิดชอบงานของโรงเรียนทั้งหมด พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จึงมีความสำคัญยิ่งในการให้การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารแสดงออกมานั้นย่อมส่งผลกระทบต่อถึงการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา มีโรงเรียนในความรับผิดชอบ รวมทั้งสิ้น 481 โรงเรียน แบ่งตามขนาดโรงเรียนมีจำนวนดังนี้ ขนาดใหญ่มาก 4 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 12 โรงเรียน ขนาดกลาง 97 โรงเรียน ขนาดเล็ก 274 โรงเรียน ขนาดเล็กมาก 94 โรงเรียน มีครุรวมทั้งสิ้น 6,126 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา, 2532) ซึ่งครูเหล่านี้อยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาของผู้บริหารโรงเรียนต่าง ๆ เป็นอันดับแรก

การได้มาซึ่งผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นหน้าที่โดยตรงของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ในการที่จะกำหนดเกณฑ์ หรือสอบคัดเลือก เพื่อหาบุคคลมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนได้เอง โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบจากส่วนกลางแต่อย่างใด ยกเว้นผู้อำนวยการโรงเรียน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดประกอบกับผู้วิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา จึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ตามแนวทฤษฎี 3 มิติ (3-D Theory) ของวิลเลียม เจ เรคคิน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมที่สุด เพราะมีการแบ่งประเภทพฤติกรรมภาวะผู้นำไว้อย่างละเอียดชัดเจน (ไพบลีย์ วงศ์มระา, 2527) และเป็นกรนำกรอบความคิดในการศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำนี้มาใช้กับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นครั้งแรก ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดสงขลา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอบรมผู้บริหารโรงเรียนให้มีพฤติกรรม
ภาวะผู้นำที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และอาจจะเป็นประโยชน์ต่อระบบการคัดเลือกบุคคลมา
ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนให้มีความเหมาะสมมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา เท่านั้น

2. พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนทำการศึกษาตามแนวคิดของ
วิลเลียม เจ เรคคิน (William J. Reddin) จากทฤษฎี 3 มิติ (3- D Theory)
ซึ่งแบ่งพฤติกรรมภาวะผู้นำออกเป็น 8 แบบ คือ

- แบบหนีงาน (Deserter)
- แบบนักบุญ (Missionary)
- แบบผู้เผด็จการ (Autocrat)
- แบบผู้ประนีประนอม (Compromiser)
- แบบผู้กระเบียบ (Bureaucrat)
- แบบนักพัฒนา (Developer)
- แบบผู้เผด็จการมีศิลปะ (Benevolent Autocrat)
- แบบนักบริหาร (Executive)

3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน แยกตามตำแหน่งของผู้บริหาร คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และสรุปพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นส่วนรวมของจังหวัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา สามารถนำไปประกอบการพิจารณาจัดทำโครงการพัฒนาอบรมผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด
2. เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา อาจนำไปพิจารณาเพื่อพัฒนาระบบการคัดเลือกบุคคล เข้ามารับตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษา รวมทั้งผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวด้วย

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ ป.1-ป.4 หรือ ป.1-ป.6 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ไม่รวมโรงเรียนสาขา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา หมายถึง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 มาตรา 20

ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งหรือยกย่อง หรือสร้างตนขึ้นไปเป็นผู้นำในการประสานคนอื่น หรือกลุ่มให้ทำตามความตั้งใจของตนหรือกลุ่ม โดยให้คนอื่นเกิดความเลื่อมใสยอมรับนับถือ ให้ความไว้วางใจ หวังสมัครใจร่วมมืออย่างเต็มใจ และงานบรรลุถึงเป้าหมายด้วย

ภาวะผู้นำ หมายถึง ภาวะการนำหรือประสานคนอื่น หรือกลุ่มของผู้นำให้ทำตามความตั้งใจของตน หรือกลุ่มโดยให้คนอื่นเกิดความเชื่อมั่นใสนับถือ ให้ความไว้วางใจ ทั้งสมัครใจร่วมมืออย่างเต็มใจและงานบรรลุ เป้าหมายด้วย

พฤติกรรมภาวะผู้นำ หมายถึง การแสดงออกของผู้นำ ในการใช้อิทธิพลเหนือคนอื่น ให้ทำตามความตั้งใจของตนหรือกลุ่ม โดยให้คนอื่นเกิดความเชื่อมั่นใสนับถือ ให้ความไว้วางใจ ทั้งสมัครใจร่วมมืออย่างเต็มใจ และงานบรรลุถึงเป้าหมายด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ก. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา จำนวนทั้งสิ้น 481 คน ใช้ประชากรทั้งหมดโดยไม่มี การสุ่ม ตัวอย่างประชากร

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบพฤติกรรมภาวะผู้นำที่เรียกว่า

The-Management Style Diagnosis Test (MSDT)

ซึ่งเป็นเครื่องมือสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นโดย วิลเลียม เจ เรดดิน

(William J. Reddin) แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดย

อุทัย ทิรัญโต(2520) จำนวนทั้งสิ้น 64 ข้อ ในแต่ละข้อแบ่งเป็น

2 ข้อย่อย ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ข้อย่อย โดยผู้ตอบต้องตอบ

ให้ครบทั้ง 64 ข้อ

ค. แหล่งและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งควยตนเอง ณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สงขลา โดยผู้วิจัยประสานงานกับผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ให้ส่งต่อไปยังหัวหน้า

การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อจะไต่ส่งต่อไปยังผู้บริหารโรงเรียน แล้วให้
ผู้บริหารโรงเรียนตอบและส่งคืนมาตามลำดับ โดยผู้วิจัยจะไม่รับแบบสอบถามคืนจาก
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา

ง. วิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่า
ความถี่ และคาร์ยอละ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมภาวะผู้นำใช้การวิเคราะห์เป็นรายบุคคล โดย
การวิเคราะห์ตามวิธีการของวิลเลียม เจ เรคติน (William J. Reddin) เมื่อได้ข้อมูลคะแนนพฤติกรรมภาวะผู้นำ และคะแนน
มิติภาวะผู้นำของรายบุคคลมาแล้ว นำมาวิเคราะห์เป็น 3 ตอน
คือ

-ตอนที่ 1 นำคะแนนพฤติกรรมภาวะผู้นำและคะแนนมิติภาวะ
ผู้นำของทุกคนมาหาค่าเฉลี่ย แยกตามตำแหน่งของผู้บริหาร
โรงเรียน คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน
แล้วสรุปเป็นค่าเฉลี่ยรวมของจังหวัด

-ตอนที่ 2 แจกแจงความถี่จำนวนผู้บริหารโรงเรียนตามแบบ
พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และหาค่าร้อยละ

-ตอนที่ 3 วิเคราะห์มิติภาวะผู้นำแยกตามตำแหน่งของผู้บริหาร
โรงเรียน

ลำดับขั้นการเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์
ของการวิจัย ขอบเขต คำจำกัดความ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง ความหมายผู้นำ ภาวะผู้นำ
ประเภทของผู้นำ ลักษณะผู้นำที่ดี พฤติกรรมภาวะผู้นำ ทฤษฎี 3 มิติ ลักษณะผู้นำ ตามแนวคิด
ของเรคตินและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย การเก็บ
รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการ
วิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ